

REFLECTAREA RĂSCOALEI DIN 1888 ÎN PRESA VREMII

Cristina Gudin*

Cuvinte cheie: răscoală, țărănime, presă, liberali, conservatori

Keywords: uprising, peasantry, press, liberals, conservatives

Alegerea unui subiect care tratează despre oglindirea în presa din perioada modernă a răscoalei din anul 1888, moment important atât prin amploarea sa, cât și prin implicațiile sociale, economice și politice profunde, a fost determinată de preocuparea de a face o imersiune în atmosfera epocii prin intermediul izvoarelor. În acest sens, s-a optat pentru cercetarea câtorva dintre publicațiile de secol al XIX-lea, între care amintim: *România*, *Viitorul*, *Lupta*, *Telegraful*, *Curierul*, *Cooperatorul*, *Voința națională*, *Unirea*, *Vocea asupriților*, *Economia națională* etc., parcurgerea acestor instrumente de informare a populației răspunzând preocupării de a surprinde raportarea contemporanilor la evenimente. După cum se va putea observa din cele ce urmează, orientarea politică a ziarelor a determinat interpretări diferite, constatare valabilă și în cazul presei internaționale. În privința acestora se impune precizarea că ziare precum *Neue Freie Presse*, *L'Indépendance Belge*, *Kölnische Zeitung*, *Novosti*, *Novoie Vremia* au fost consultate indirect, prin intermediul articolelor reproduse în presa autohtonă, ceea ce a permis, totuși, stabilirea gradului în care diferitele state europene au manifestat interes față de situația internă a României.

Primele observații care s-au desprins în urma parcurgerii publicațiilor menționate au fost acelea că răscoala a captat intens atenția jurnaliștilor de-a lungul întregii sale perioade de manifestare, dar și că a existat o vie și constantă nevoie de a identifica, înțelege și de a explica cauzele răscoalei, cele mai consistente articole fiind rezervate acestui aspect. În egală măsură, așa cum era de așteptat, gazetele au găzduit în cuprinsul lor numeroase materiale referitoare la desfășurarea zilnică a mișcării și la înăbușirea ei, în acest scop recurgându-se la trimiterea pe teren a reporterilor. Așa cum se va vedea, cele mai puține sunt paginile alocate reformelor necesare ameliorării vieții țăranilor, reforme care

* Universitatea din București, Facultatea de Istorie, b-dul Regina Elisabeta, nr. 4-12, e-mail: cristinagudin@yahoo.fr

ar fi condus la evitarea pe viitor a agitațiilor, situație ce ar îndreptăți întrucâtva afirmația că problematica rurală a suscitât clasa politică și opinia publică mai degrabă conjunctural, decât sistematic.

Pentru început se impune prezentarea eforturilor de depistare a celor responsabili de izbucnirea unei mișcări de anvergură, fiind cunoscut că 28 din cele 32 de județe ale țării au cunoscut experiența răscoalei, cu accent în județele Roman, Botoșani, Ilfov, Prahova, Ialomița, Dâmbovița și Vlaşca.¹ Despre unanimitatea părerilor în privința acestui subiect delicat nu se poate vorbi, varietaatea ipotezelor formulate fiind de-a dreptul năucitoare.

Rând pe rând, glasuri acuzatoare îi indică pe toți actorii scenei politice. Astfel, în ziarele de orientare liberală, conservatorii poartă vina răscoalei: “Ceea ce e sigur e că opoziția întreagă are răspunderea morală a faptului. Dânsa prin agitațiunile ei culpabile, prin neconținutele ei apeluri la asasinat și la revoltă, a deșteptat în toate clasele societății un spirit anarhic, a împins la nesupunere de legi, la atentate de tot felul”, aceasta după ce se constatase, în mod eronat, că așezările cele mai sărace rămăseseră liniștite, spre deosebire de acelea unde țăranii “stau mai bine”, și că “acuma tocmai, când începe lucrul câmpului, nu e natural ca țăranii să-și lase treaba și să se răscoale”. Agenții electorali și simpatizanții politici conservatoare sunt învinuiți pentru că au promis țăranilor pământ, scutirea de impozite și desființarea recrutării, fără a se preocupa dacă exista posibilitatea reală de transpunere în fapt a acestor angajamente, căci “a promite, zic ei, e nobil, dar a ține promisiunea e burghez”.² Scopul Opoziției Unite ar fi fost acela de a forța prin ridicarea maselor căderea guvernului I.C. Brătianu, dovadă că “dezordinele s-au produs numai în districtele situate în apropiere de Capitală și au urmat de foarte aproape manifestațiunile făcute la București de opozițiune”³, iar în fruntea agitatorilor s-ar fi aflat chiar ministrul de Justiție în funcție, junimistul Al. Marghiloman.

În contrapartidă, se menționa că în lipsa unui imbold exterior sătenii nu ar fi avut de ce să se răzvrătească din moment ce în decursul celor 12 ani de guvernare liberală (1876–1888) starea lor se ameliorase simțitor, în condițiile în care: “Un mare număr din ei, aproape 50.000 de familii, au fost împroprietăriți pe moșiile statului. Dărilor au fost scăzute. Căile de comunicație de la 18 lei au fost reduse la 6 lei pe an și impozitul funciar de la 6% la 5%. În toate județele s-au întemeiat credite agricole care pun la dispoziția sătenilor capitaluri pentru o dobândă foarte mică. Ambulanțele și spitalele rurale le-au sporit zilele de muncă punându-le la îndemână mijloacele de căutare a sănătății”⁴

¹ Ioana Dumitrana, *Violența în lumea rurală* (Slatina: Editura Didactic Pres, 2007), 48.

² *Telegraphul*, XIX, 4722 (31 martie 1888): 1.

³ *România liberă*, II, 101 (14 aprilie 1888): 1.

⁴ *Voința națională*, V, 1079 (3/15 aprilie 1888): 1.

Nici liberalii nu au scăpat comentariilor incriminante, aspect care probează deteriorarea credibilității P.N.L. la nivel de percepție generală. Înlocuirea lor la putere s-ar fi produs într-o atmosferă tensionată, întreținută de “acuzatii de furturi de ceasornice, de delapidări, de împușcături pe stradă, de abuzuri nemaipomenite”.⁵ Cât despre guvernarea liberalilor, aceasta ar fi coincis cu o perioadă în care “apăsarea, arbitrariul și stoarcerea țăranului până la os au luat proporțiile cele mai uriașe”, când “au fost scoși la vânzare țăranii pentru datoriile către stat”, iar receptorii le-au vândut sătenilor “nu numai ceaunul de mămăligă de pe foc, dar chiar pământurile declarate inalienabile de Constituție”. Toate realizările liberalilor erau negate sau distorsionate în presa de orientare conservatoare, precum împrumutarea în sursele despre care se afirma nu că ar fi ameliorat situația câtorva zeci de mii de familii care nu făcuseră subiectul legii rurale din 1864, ci dimpotrivă că, “în loc să dea satisfacție marilor nevoi ale claselor rurale, a deșteptat numai în țăranii dorința de a avea pământuri, de a deveni și ei proprietari, le-a dat numai perspectiva și pe urmă le-a închis-o”.⁶

Dincolo de contribuția la starea dificilă a sătenilor, liberalii mai erau considerați răspunzători de începerea răscoalei și prin aceea că dorința nesăbuită de a reveni la guvernare îi făcuse să recurgă la un șiretlic. Astfel, prin mijlocirea autorităților locale, au căutat să-i “silească pe locuitori să semneze o telegramă către M.S. Regele spre a-l ruga să mențină pe sinistrul bătrân I.C. Brătianu la cârma afacerilor”, sătenilor comunicându-li-se că “sunt niște cereri de-a li se da pământ de către guvern”. Descoperirea falsului ar fi provocat țăranii care au primit din partea subprefecților nu explicații, ci insulte și bătai.⁷ Aceeași strategie se aplicase și în orașe, publicațiile din epocă menționând, de pildă, că în mahalalele bucureștene preoții de la biserica Izvorul Nou, în complicitate cu subcomisarul de poliție, au încercat să obțină semnarea unei petiții identice al cărei conținut l-au prezentat, în mod voit eronat, drept o cerere adresată primarului pentru dobândirea dreptului de înhumare a decedaților în biserică.⁸

Socialiștii erau, de asemenea, suspectați că ar fi agitat spiritele prin intermediul agenților proprii și al unor ziare (*Frăția*) care vehiculau extravaganta idee a transferului de pământ de la moșieri la țăranii: “li se spusese că chiar proprietarilor mari li se vor lua moșiile și li se vor lăsa numai câte 8 fâlcii la cei care au dat porumb sătenilor, iar câte 6 la cei care n-au dat, și restul se va împărți țăranilor”⁹, teorie îmbrățișată de mai multe gazete precum: *Galați*, *Vocea Covurluiului*, *Voința națională*.

⁵ *Lupta*, V, seria II, 531 (21 aprilie 1888): 1.

⁶ *Ibid.*, 529 (18–19 aprilie 1888): 1.

⁷ *România*, V, 72 (1160) (29 martie 1888): 1; *Lupta*, V, seria II, 519 (7 aprilie 1888): 3.

⁸ *Ibid.*, 77 (1165) (3 aprilie 1888): 1.

⁹ *Voința națională*, V, 1118 (25 mai/6 iunie 1888): 3.

Prezența instigatorilor era luată în calcul și de către oficialități, în acest sens ministrul de Interne, Theodor Rosetti, transmițând o circulară prefectilor din Ilfov, Argeș, Vlaşca, Buzău, Ialomița, Prahova și Dâmbovița prin care îi avertiza că: “prin mai multe sate s-ar fi stabilit, sub pretextul exercitării meseriilor de lemnari, zidari etc., persoane suspecte care îndeamnă la răscoală”. În mod firesc, recomandarea ministrului era de a fi neutralizați intrușii prin arestare și de a fi predați către tribunalele locale, măsuri asociate cu intervenția autorităților comunale în scopul luminării sătenilor “asupra relexor intențiuni ale acelor ce-i speculează prin făgăduieli de a căpăta pământuri și ușurare de învoieli pe altă cale decât pe aceea a ordinii și a legalității”.¹⁰

În retorica epocii un loc aparte îl deține tema pericolului extern lansată de politicienii liberali. În consecință, vizată era Rusia (teorie plauzibilă întrucâtva, istoria relațiilor româno-ruse înregistrând repetate momente de imixtiune din partea imperiului), a cărei implicare în provocarea răscoalei s-ar fi realizat prin mijlocirea ministrului plenipotențiar, Hitrovo, “spirit agitator”, care “pe unde a fost nu a lăsat în urmă decât dezastre”. Acesta, dincolo de atitudinea antiliberală fățișă, s-ar fi servit de “lipoveni cu icoane, pește, turte dulci și mărunțișuri [care] cutreieră satele făcând propagandă că în Rusia pe lângă că are fiecare sătean 50 de pogoane de pământ, apoi li se dau bani pentru casă, vite și nu li se ia nici bir”.¹¹ Din articolul “Țăranii, arendașii și Rusia” tipărit în *Voința națională*, reținem câteva elemente din discursul duplicitar al agenților ruși care se adresau deopotrivă sătenilor și moșierilor, după cum urmează: “pe de o parte spun țăranilor: Chemați-ne pe noi și vă vom scăpa de Stat și de proprietar și de arendaș! Vă vom da pământ cât veți voi și vă vom scuti de bir! Pe de altă parte ei șoptesc arendașilor: vedeți cum se întinde mișcarea țăranilor care, potolită pentru un moment, poate dintr-o zi în alta să reînceapă cu o violență extraordinară. Guvernul actual nu e destul de tare pentru a o putea potoli cu desăvârșire. Dacă voți să vă scăpați viața și averile, chemați-ne pe noi care știm cum se restabilește ordinea!”.¹² Un alt articol, “Un pericol îngrozitor”, încearcă să deslușească interesul Rusiei pentru România prin referire la politica expansionistă în regiune a celei dintâi căci, România “stă ca o barieră naltă și solidă care desparte imperiul vecin de Bulgaria și de celelalte țări. Odată această barieră trântită la pământ, odată dominația rusească stabilită la noi în țară ... toată Peninsula Balcanică va trebui să fie la ordinea colosului de la Nord”.¹³ În lumina celor menționate, nu surprinde că presa autohtonă care a marșat la teoria pericolului străin solicită expulzarea lui Hitrovo ca unică modalitate de a se pune capăt agitațiilor.

¹⁰ Ibid., 1108 (12/24 mai 1888): 2.

¹¹ *Telegraphul*, XIX, 4728 (7 aprilie 1888): 1.

¹² *Voința națională*, V, 1104 (6/18 mai 1888): 1.

¹³ Ibid., 1103 (5/17 mai 1888): 1.

Interesante și revelatoare sunt și ecourile provocate de răscoală în presa din afara granițelor. Din aceasta erau preluate integral sau fragmentar materiale care demonstrează atenția străinătății față de cauzele mișcării și care au beneficiat adesea de comentariile jurnaliștilor români.

Astfel, potrivit *Neue Freie Presse*, răscoala ar fi fost provocată de încetarea, în 1886, a convenției comerciale cu Austro-Ungaria. Din acel moment, care a coincis cu “încetarea exportățiunii în Austria, o luptă foarte grea a început pentru țăranul român”. Efectele negative ale deteriorării raporturilor economice cu statul dualist s-ar fi resimțit în nivelul de trai al săteanului, din moment ce: “Porumbul adus de dânsul la târg nu afla cumpărători sau era nevoit să-l vândă la un preț de nimic. Pentru vitele sale, sârmanul țăran dobânda prețuri de răs. După buletinele oficiale ale târgurilor, se vindea în mai multe județe o vacă pentru 20 de lei și o oaie pentru 1,50 lei. Mai adeseori țăranul prefera să se întoarcă cu vitele acasă pentru a le consuma”. Mai mult, “hainele țăranului român care se aduc tot din Austro-Ungaria s-au scumpit cu 50% (sic!)”. Se adăugau recolta slabă, asprimea iernii, imposibilitatea pentru săteni de a-și asigura rezervele necesare de hrană, precum și “procedarea crudă a agenților fiscali care dezbrăcau pe țărani în mijlocul iernii și promisiunile de reforme niciodată realizate”.¹⁴ Departe de a se lăsa impresionați de prestigiul gazetelor din străinătate și de a le adopta necritic punctele de vedere, jurnaliștii români au realizat propria analiză, așa cum a fost cazul celor de la *Economia Națională* care au combătut multe dintre argumentele ziarului de limbă germană, remarcând pe marginea datelor oficiale că prețul grânelor pentru anii 1886 și 1887 a fost satisfăcător, în vreme ce valoarea vitelor a scăzut substanțial (50–60%), însă nu doar pe piața românească, ci și în alte părți ale continentului (Franța, Marea Britanie, Germania, Austro-Ungaria), ca urmare a unui context economic mai larg. În plus, sugestia încheierii unei noi convenții comerciale cu statul dualist care transpore din jurnalul vienez este demontată prin observația că accesul mărfurilor românești în imperiul vecin era restricționat de taxe vamale descurajante.¹⁵

Dacă în *Neue Freie Presse* disperarea țăranilor era explicată prioritar economic, un alt ziar, *Kölnische Zeitung* insista asupra rolului Rusiei în demararea evenimentelor de la 1888 cu scopul de a provoca “răsturnarea guvernului, desființarea ordinii, a dinastiei, ba poate chiar detronarea regelui”. Indiciile care ar fi condus la implicarea Imperiului țarist țineau de: “unitatea în cererile țăranilor răsculați care dovedește că mișcarea era preparată încă de mult timp”, dar și de invocarea de către săteni a țarului în calitate de “susținător și binefăcător” ori de menționarea fiului adoptiv al lui Al.I. Cuza, “ca acela ce cu ajutorul Rusiei

¹⁴ *Economia Națională. Revista intereselor economice române*, XII, 18 (2 mai 1888): 410.

¹⁵ *Ibid.*, 412.

este destinat a domni în Țara Românească” sau de solicitarea surprinsă în unele localități, depărtate unele de altele, de a fi înmânați țăranilor “banii lăsați pentru ei de ruși în urma ultimului război, bani ce, ziceau ei, au fost luați de guvern”. Se adăuga și declarația fiului lui Cuza conform căreia: “numai amicitia Rusiei poate să facă ca România să-și realizeze idealul său național, adică hegemonia întregului neam românesc în ambele părți ale Carpaților”.¹⁶

Ziarele austro-ungare menționate și-au primit replica în *L'Indépendance Belge* care, remarcând că acestea “au acuzat mai cu seamă Rusia de a fi provocat neorânduiri în interesul politicii sale orientale”, plasează responsabilitatea răscoalei pe seama guvernului prezidat de Ion C. Brătianu, guvern al cărui membri, “nu s-au sfiit a făgădui lucruri imposibile spre a-și crea un puternic sprijin guvernamental”. În consecință, “tot lingușind și ațâțând poftel de întindere ale unei populații de 9/10 incultă, a trebuit neapărat, fatalmente, să ajungă la acest rezultat de necrezut, ca nu numai țăranii săraci să se fi aruncat asupra avutului proprietarilor, devastând tot în calea lor, dar încă țăranii avuți, care au primit de mult pământurile ce li s-au împărțit și care trăiesc într-o bună stare relativă, să se fi pus în capul mișcării”.¹⁷

Nici publicațiile rusești nu scapă lecturii românilor, din ele fiind reținute informații alarmante din cauză că plasau România sub spectrul unei inevitabile invazii militare. Astfel, din *Novoie Vremia* a fost reprodus un material în care se prezintă succesiunea evenimentelor, și anume: “în România la cea dintâi știre privitoare la izbucnirea războiului între Austro-Ungaria și Rusia, o răscoală este iminentă, căci această răscoală se pregătește de către opozițiune”; odată demarată mișcarea, “armatele ruse vor fi chemate de opozițiune sau se vor folosi de răscoală pentru a trece prin România”.¹⁸

Din ziarul *Novosti*, editat la Petersburg, au fost redată articole în ziarul autohton *Telegraful*, sub denumirea “Politica Rusiei în Orient”, în fapt o serie de 23 de articole. Ceea ce a captat atenția jurnaliștilor din 1888 este încrederea Rusiei în acceptarea influenței sale în sud-estul Europei, în condițiile în care se afirma că: “toți știu bine că în Serbia, Bulgaria și România există numeroase partide care visează mântuirea țărilor prin ajutorul Rusiei. Aceste partide, deși dez unite printr-un șir de împrejurări politice, inerente istoriei trecute a Turciei, totdeauna au avut ochii țintiți asupra Moscovei care, pentru ortodoxie, este și va rămâne Mecca și Medina a creștinătății”. Mai mult, interpretarea evenimentelor este originală și, în egală măsură, forțată, agitațiile țăranilor fiind văzute nu atât ca reacție la diferitele lipsuri și abuzuri, cât ca ripostă față de influența germană: “Poporul român a fost supus unui jug umilitor. Germanii au robit această

¹⁶ *Voința națională*, V, 1105 (7/19 mai 1888): 1.

¹⁷ *România*, V, 88 (1176) (15 aprilie 1888): 1.

¹⁸ *Telegraphul*, XIX, 4728 (7 aprilie 1888): 1.

țară creștină ale cărei destine, credințe și religie o leagă prin legături indisolubile de Rusia. Cu căderea guvernului Ion Brătianu, care a fost un adevărat dictator, explozia în contra tendințelor germanizatoare trebuia să se facă și ea s-a făcut”.¹⁹

În realitate, evenimentele din 1888 nu au avut o cauză unică. Traiul mizer al sătenilor nu putea fi invocat pretutindeni, căci se constatase “pe cale oficială că în multe sate țăranii aveau provizii destule de hrană”.²⁰ Insuficiența sau lipsa completă de pământ arabil și de pășunat și-au adus indubitabil aportul la tensionarea situației din lumea rurală, dar era imposibil de negat că guvernarea încercaseră să dea acestei probleme o rezolvare etapizată care a constatat în improprietărea înșurăteilor ori în parcelarea unor moșii ale statului și punerea lor în vânzare. Dacă perspectiva realizării unei noi improprietări era îndepărtată, rămânea totuși plauzibilă varianta cumpărării loturilor provenite din fondul funciar al statului, la care se adăuga intenția de a lărgi accesul la creditare pentru populație prin diversificarea instituțiilor bancare.

Tocmelile agricole într-atât de împovărătoare încât în unele localități “țărănul nu se alege mai cu nimic din munca sa”, figurează deopotrivă între sursele care au alimentat conflictele sociale din primăvara anului 1888.²¹ De altfel, în vederea informării publicului, prevederile exagerate cuprinse în contractele de învoială agricolă²² au fost publicate, așa cum s-a întâmplat în ziarul *Lupta* unde, sub titlul “Suferințele sătenilor”, apăreau mărturii precum cea a sătenilor din satul Crețești-Sintești (jud. Ilfov), și anume: “Noi, locuitorii comunei suferim învoielile următoare: dăm dijmă din 5 două, la 4 pogoane dăm un pogon lucrat desăvârșit, facem 3 arături, grapăm o dată și secerăm, semănăm și ducem la mașină în aria sa, iar când sunt ploi, suntem datori a întinde grânele în tot timpul cât va ploua. De asemenea, suntem datori a face 3 zile cu carul cu 2 vite și 4 zile cu mâinile. Mai trebuie să dăm 4 găini cu pinteni, 10 ouă; mai suntem îndatorați să dăm un mușchi de porc, 10 pepeni și 5 oca fasole și o trăgătoare de boabe de pogon. Pentru ierbăritul vitelor dăm de 2 boi un pogon desăvârșit, pentru o vacă dăm 12 fr., iar pentru oi dăm câte 2 fr., o litră de brânză și, la 25 de oi, un miel. Cei care n-au vite, lucrează 8 zile cu mâinile pentru un pogon,

¹⁹ Ibid., 4731 (10 aprilie): 1.

²⁰ *Economia națională*, XII, 16 (18 aprilie 1888): 363.

²¹ Pentru informații suplimentare, vezi rapoartele șefilor de trupe asupra cauzelor care au condus la răscoala din 1888 în Vasile M. Kogălniceanu, *Chestiunea țărănească* (București: Tipografia Gutenberg Joseph Göbl, 1906), 7–58.

²² Contractele de învoială agricolă se încheiau între moșier/arendaș și țăranii care, fără a poseda pământ (suficient), supraviețuiau primind condiționat în folosință un lot arabil. Această soluție s-a implementat prin legea tocmelilor agricole din 1866, ca urmare a constatării că prin legea rurală din 1864 nu au fost improprietăriți toți țăranii, iar mulți dintre cei improprietăriți nu primiseră pământ îndestulător. Pentru mai multe detalii, vezi Nichita Adăniloiaie, *Răscoala țăranilor din 1888* (București: Editura Academiei Române, 1988), 47.

ceea ce face pentru 4 pogoane 32 de zile, precum și celelalte angarale. Când locuitorul ia 8 pogoane, învoielile sunt îndoite”.²³

Nici competiția politică nu constituia în sine o cauză suficientă, fiind devansată cu mult în mentalul colectiv de abuzurile autorităților locale.

Paleta exceselor este largă, iar ziarele vremii se întrec în a o prezenta. În *România*, de pildă, sub numele de “Cinstita colectivitate. Administrația comunelor” a apărut o serie de articole din care extragem câteva mostre de ilegalități comise de funcționarii comunali, precum: “un număr de locuitori care au vite au fost trecuți în tabloul zilelor de prestațiune pentru drumuri în categoria celor numai cu brațele, iar alții au fost cu desăvârșire scutiți de lucrul șoselelor; receptorul comunal efectuează încasări fără a libera chitanțele cuvenite; s-a liberat unora dintre consilieri chitanțe pentru plata zilelor de prestațiune fără ca de fapt să se fi achitat de această datorie; în funcția de receptor comunal s-a numit o persoană fără știință de carte, ceea ce a înlesnit frustrarea comunei cu o sumă însemnată din veniturile sale; siguranța publică lipsește cu desăvârșire, fiind lăsate fără nici o aplicațiune măsurile de strejuire prevăzute de legea poliției rurale; în listele electorale s-au găsit înscrise cu rea-credință persoane fără a avea calitatea de cetățean român; vitele ce se declarau de pripas în comună se luau de către consilieri care, după ce se serveau cu ele, rețineau apoi în profitul lor și suma produsă din vânzarea acelor vite; primarul împreună cu consilierii au angajat locuitori la munci agricole fără consimțământul lor, însușindu-și chiar din banii ce li se încredințase lor pentru a-i împărți oamenilor angajați; unor ovrei, în contra prescripțiunilor legii, le-au permis a deschide stabilimente de băuturi spirtoase, îngăduindu-i chiar a introduce băuturi în comună fără a plăti taxele cuvenite de accis”.²⁴ Iar seria abuzurilor nu se oprește aici ...

Concluzia nu putea fi decât aceea că administrația locală era “cu totul departe de a corespunde îndatoririlor ce legea impune și că a lăsat în desăvârșită suferință interesele cele mai vitale ale comunelor”.²⁵

Multitudinea de probleme și nereguli a asigurat climatul propice manifestării frustrărilor acumulate de locuitorii săteni care, încă de la începutul agitațiilor, au încercat să-și facă cunoscut mesajul încărcat de disperare. Și de această dată, presa a reflectat opiniile țăranilor, așa cum a făcut-o de exemplu *Vocea asupriților* unde sunt punctate nemulțumirile acestora și dezamăgirea provocată de clasa politică. Astfel, deși țara parcurgea o perioadă de efervescență legislativă, beneficiile actelor normative sunt puse sub semnul întrebării, căci: prin modificarea Constituției se afirma că s-a obținut “împilarea presei”, prin schimbarea

²³ *Lupta*, V, seria II, 539 (4 mai 1888): 1.

²⁴ *România*, V, 131 (1219) (10 iunie 1888): 1; 132 (1220) (11 iunie 1888): 1; 140 (1228) (22 iunie 1888): 1.

²⁵ *Ibid.*, 89 (1177) (16 aprilie 1888): 1.

legii electorale, se “suprimă parte din drepturile cetățenești ale preoților și libera voință a alegătorilor la vot”, în vreme ce taxa aplicată băuturilor alcoolice se considera că îi “jefuiește pe țărani ziua în amiaza mare de propria avere agonisită cu multă sudoare”, taxa timbrelor devenise “o piedică din cele mai mari spre a nu mai putea a ne căuta drepturile cu înlesnire prin administrație și justiție, nici a ne căsători civil și religios”, iar monopolul chibriturilor era catalogat drept scandalos. În plus, legea din 1884 pentru constituirea Domeniilor Coroanei trecea drept un “apanagiu”, fiindcă “i-au dat regelui²⁶ 13 moșii dintr-ale statului și din cele mai însemnate și mai mari, iar bietul soldat român care le-a apărut cu sângele său, moare de foame pe drumuri argățând pe la cei bogați, căci nu i s-a făcut și lui o părticică cât de mică”. Și alte abateri de la normă sunt semnalate, ca: vânzarea moșiiilor statului către evrei, naturalizarea unor străini care nu cunoșteau limba română, dar dominau comerțul sau contractarea împrumuturilor externe prin care se îndatorase țara pe “sute de ani”.²⁷

Într-un atare context, reacția sătenilor nu doar că era justificată de gazetarii epocii, dar și încurajată, în virtutea faptului că “dreptul la răscoală este dreptul la viață”.²⁸

Solicitățile țăranilor erau concrete. Ei doreau să li se modifice condițiile din contractele de învoială, așa încât să primească loturile în folosiță cu “dijmă din 10 una, ierbăritul 1 leu și porumbul cum a fi”. Mai cereau să li se dea locuri pe Domeniile Coroanei²⁹, dar și să li se asigure spitale rurale în fiecare plasă, localuri de școală în fiecare comună, reprezentanți în Parlament aleși din rândul lor.

Formele de manifestare ale răscoalei au fost cele tipice unor astfel de mișcări sociale, etapa petiționară lăsând rapid locul gesturilor agresive, pe care ziarele le relatează, în cuvintele: “țăranii, înarmați cu ciomege, fiare și puști, dau năvală asupra autorităților, bat și schingiuesc pe arendași și pe proprietari, le devastează casele, se îndreptează spre orașe și cer să li se dea ceea ce li s-a promis ... Li s-a promis pământ, ei cer să li se dea pământ!”³⁰; “pretutindeni aproape, [arendășilor, proprietarilor și cârciumarilor] li s-au devastat cu totul imobilele, li s-a scos porumbul din pătule și, pe alocurea, locurile de arătură au fost luate în silnicie”.³¹ Mai mult, acțiunile sătenilor s-au radicalizat în luna aprilie, astfel că “de unde la început răsculații se mărgineau a amenința și a bate, la urmă, în

²⁶ În realitate, moșiile respective au rămas în proprietatea statului, regele având doar drept de exploatare.

²⁷ *Vocea asupriților. Organ al țăranilor*, I, 1 (1 octombrie 1888): 1–2.

²⁸ *Lupta*, V, seria II, 511 (30 martie 1888): 1.

²⁹ *Voința națională*, V, 1079 (3/15 aprilie 1888): 1.

³⁰ *Ibid.*, 1077 (1/13 aprilie 1888): 1.

³¹ *Curierul*, XVI, 38 (3/15 aprilie 1888): 1.

furia lor, sfârșimăra ce aflară înaintea lor, schilodiră primari, notari, îngrijitori de moșii, arendași și, în unele localități, chiar omorâră”.³²

Efectele unor asemenea gesturi nu s-au lăsat așteptate, căci: “această agitațiune a produs o imensă consternare între arendași și proprietari, din care unii au fost nevoiți să lase totul în părăsire și să fugă la oraș ... Nici un agricultor nu mai e sigur la țară și afacerile, munca câmpului, activitatea comercială sunt pretutindeni paralizate”.³³

Cum continuarea unei atari situații era considerată periculoasă, intervenția promptă a armatei în vederea calmării spiritelor a fost agreată de întreaga clasă politică ca etapă obligatorie înainte de implementarea reformelor menite să îmbunătățească starea locuitorilor din comunele rurale. Bilanțul de la finele represiunii indică un număr de peste 1.000 de săteni uciși sau răniți, dar și efectuarea a 3.000 de arestări. Cât despre maniera în care s-a procedat, ziarele cuprind informații lămuritoare, în sensul că: “mijlocul de represiune a fost foarte simplu: întâi, soldații trăgeau cu gloanțe în mulțime până o făceau să cadă la pământ și să se supună. După aceea, cei rămași vii erau luați unul câte unul și bătuți crunt cu nuiiele, bătuți până la sânge, bătuți în mod sălbatic. Bătaia era aplicată tuturor locuitorilor din satele pe unde trecea trupa, ea era aplicată sau ca un mijloc preventiv, pentru ca acela să nu se răscoale dacă nu erau răsculați, sau ca epilogul represiunii pe unde fusese tulburări”.³⁴ Altă relatare, mai detaliată, este realizată în cuprinsul articolului “Barbăriile noului regim” care, la întrebarea: “Cum au reprimat mișcarea noii stăpânitori?”, răspunde în maniera următoare, și anume: “Numai în apropiere de Călărași 65 de săteni au fost împușcați și lăsați mai multe zile pe câmp, fără ca să se îngrijească cineva de răniții ce se aflau printre dâșii și care, cu îngrijiri serioase, ar fi putut scăpa. La Fierbinți, aproape 200 de săteni au fost crunt bătuți cu latul sabiei primind unii din ei până la 100 de lovituri. Mulți din acești nenorociți au trebuit să fie transportați la București pentru a fi căutați mai de aproape. În genere, în toate satele, fără a se face nici o cercetere, fără a se procede la o anchetă serioasă, a fost destul ca primarul sau vreun alt funcționar să părăscă pe vreun țăran că ar fi luat parte la răscoală, pentru ca nenorocitul să fie luat pe sus, bătut și schingiuit în chipul cel mai neomenos”.

Violența era cu atât mai condamnată, cu cât a fost folosită chiar și acolo unde țăranii nu se remarcaseră prin gesturi agresive. Așa de exemplu, “la Islaz [unde] nici nu a fost măcar o umbră de revoltă, ci o simplă neînțelegere între administrație și unii țărani, un mare număr de săteni au fost luați pe sus și bătuți în chipul cel mai sălbatic ... Acum se torturează sute de oameni; în Capitală

³² *Economia națională*, XII, 16 (18 aprilie 1888): 362.

³³ *Voința națională*, V, 1077 (1/13 aprilie 1888): 1.

³⁴ *Lupta*, V, seria II, 612 (8–9 august 1888): 1.

cețățenii sunt arestați după un simplu gest al prefectului de poliție și [sunt] puși la carceră pe pâine și apă”³⁵. Altădată, țăranii (din Găești, jud. Dâmbovița) erau “înghățați de la domiciliile lor și arestați într-un șopron infect”, dezbrăcați și bătuți, iar apoi stropiți cu spirt pentru a se masca urmele loviturilor.³⁶

Cu toate acestea, nu întotdeauna oficialitățile s-au grăbit să intervină în forță, deopotrivă fiind semnalate și cazuri în care acestea par mai degrabă dispuse să ia măsuri de prevenție și decid golirea butoaielor cu vin și rachiu din cârciumile sătești, știut fiind că pe fondul consumului de alcool pot apărea tulburări.³⁷

În zilele represiunii au apărut în presă ecouri ale inițiativelor autorităților gândite să sporească eficiența intervenției militare, sens în care la redacțiile ziarelor ajungeau scrisori “foarte îngrijorătoare” referitoare la trimiterea în județele din Moldova a ostașilor munteni, din pricină că “soldații moldoveni n-ar voi să tragă în frații lor”. Fără a verifica veridicitatea informației, gazetarii protestează “împotriva acestor proceduri care aduc ura între munteni și moldoveni”, invocând percepția populară potrivit căreia, “țăranii moldoveni cred că soldații munteni sunt de vină, iar nu guvernul care le dă poruncă și se plâng că muntenii au venit să-i ucidă”³⁸.

Publicarea în paginile ziarelor a unor informații amănunțite culese de proprii corespondenți sau extrase din scrisorile adresate redacțiilor, l-a determinat pe ministrul de Interne, Theodor Rosetti, să le adreseze jurnaliștilor rugămintea “să nu înregistreze orice știre cu privire la tulburările din diferitele sate înainte de a le controla și de a renunța la intențiunea de a trimite reporteri prin diferitele sate, cari să cerceteze cauzele răscoalei”. Justificarea acestei inițiative consta în faptul că “știrile exagerate, uneori chiar false, pot aduce perturbațiuni în spirite, iar prezența reporterilor de ziare prin satele răsculate, departe de a liniști spiritele, ațăță pe locuitori, dacă nu chiar îi încurajează spre a urma cu revolta”. Cei mai predispuși la influențe erau țăranii “foarte împeștrițați” din jurul Bucureștilor, victime sigure ale agenților care “numai îmbunătățirea soartei țăranilor nu doresc”³⁹.

Consecința a fost că, la scurt timp de la ordinul ministerial, ziarele au încetat să-și mai procure din teritoriu informațiile, mulțumindu-se să preia comunicatele concise ale guvernului tipărite în *Monitorul oficial*. Tonul comunicatelor este unul liniștitor, transmițând mesajul eficienței armatei, ceea ce permite constatarea, spre jumătatea lunii aprilie, că “din toate județele unde se iviseră

³⁵ *Voința națională*, V, 1115 (20 mai/1 iunie 1888): 1; *Curierul*, XVI, 40 (8/20 aprilie 1888): 1.

³⁶ *Viitorul*, I, 12 (25 mai 1888): 3.

³⁷ *Telegraphul*, XIX, 4727 (6 aprilie 1888): 2.

³⁸ *Lupta*, V, seria II, 555 (23–24 mai 1888): 1.

³⁹ *România*, V, 79 (1167) (6 aprilie 1888): 3.

mișcări, rapoartele oficiale semnalează o liniște generală”. Reproducem o mostră de optimism conținută într-un comunicat guvernamental, și anume: “liniștea fiind deplin restabilită în comunele din județele Ilfov și Ialomița, și locuitorii începând a se ocupa de munca câmpului, luându-se în același timp și măsurile pentru restabilirea autorităților comunale, domnii proprietari și arendași se pot în toată siguranța întoarce pe moșiile lor, prezența între săteni fiind de natură a-i încuraja și mai mult la lucrările agricole”.⁴⁰

Un alt aspect asupra căruia publicațiile s-au oprit încă din timpul răzcoalei este preocuparea pentru reformarea stării sătenilor, fapt certificat prin apariția în diverse publicații a programelor de măsuri.

În urma parcurgerii acestora, a fost posibilă identificarea câtorva inițiative și a scopurilor vizate. Astfel, în vederea diminuării obligațiilor și a definirii lor mai clare se aveau în vedere măsuri precum: convertirea arendei pe dijmă în arendă pe bani, cu fixarea prețului maximal al arendei pentru un pogon; fixarea maximului dijmei la 1 din 6 în cazul menținerii arendei pe baza dijmei; anularea celorlalte sarcini agricole. În privința îngrădirii abuzurilor se propuneau soluții ca: realizarea dijmuirii de către comisii comunale; stabilirea contravalorii minime a orei de muncă agricolă cu brațele sau cu carul; obligarea arendașilor și proprietarilor de a pune la dispoziția sătenilor suficient loc de pășunat; responsabilitatea arendașilor și proprietarilor de a prezenta anual guvernului copiile legalizate ale contractelor agricole și publicarea acestor învoieli. Nu în ultimul rând, în condițiile în care clasa politică considera inacceptabilă o nouă reformă agrară care să prevadă împrăștierea locuitorilor din comunele rurale, ameliorarea situației economice a sătenilor era preconizată prin procurarea pământului necesar în urma procedurii de vânzare-cumpărare.⁴¹

În privința dimensiunii locurilor arabile, erau avansate mai multe variante care oscilau între 1–10 ha, provenite din moșiile statului, ale instituțiilor de binefacere sau particularilor, dar și din Domeniile Coroanei, cu precizarea că drept de preempțiune aveau cei lipsiți cu totul de pământ sau proprietarii care dețineau mai puțin de un hectar. Dacă pentru loturile de 5 ha prețul era legiferat în funcție de zonă și calitatea solului (200–600 lei⁴²), cele de 10 ha erau licitate, valoarea fiind stabilită în funcție de raportul dintre cerere și ofertă. În plus, pentru achitarea loturilor erau imaginate diverse formule de eşalonare care variau între 20–50 de ani și de creditare în condiții avantajoase (5% dobândă anuală).⁴³ Obiectivul major era acela de a corija unele dintre imperfecțiunile legii rurale din 1864, ceea ce însemna, în egală măsură, și reducerea problemelor

⁴⁰ *Curierul*, XVI, 44 (17/29 aprilie 1888): 2.

⁴¹ *Lupta*, V, seria II, 536 (30 aprilie 1888): 1.

⁴² *România*, V, 113 (1201) (18 mai 1888): 1–2.

⁴³ *Curierul*, XVI, 100 (7/19 septembrie 1888): 1–2; 101 (11/23 septembrie 1888): 1–2.

care făcuseră ca aplicarea acestui act normativ să fie compromisă. Altfel spus, se intenționa ca locuitorii satelor să dețină, chiar dacă cu o întârziere de peste 2 decenii, “în întregime tot ce li s-a acordat de această lege”.

Nici țăranii lipsiți cu totul de mijloace nu erau uitați, acestora trebuind să li se acorde credite cu dobânzi modice, cu alte cuvinte: “să li se facă înlesniri pentru clădirea unei case model și a altor dependențe, precum și pentru 2 boi de jug, o vacă sau 10 oi și pentru alte cheltuieli de instalare”.⁴⁴ Un proiect reformativ mai amplu a apărut în *Cooperatorul*, acesta acoperind toate domeniile de interes. De pildă, capitolul “Administrație” al proiectului prevedea, între altele, “alungarea tuturor străinilor de prin comunele rurale; hotărnicia proprietăților rurale să elibereze fiecărui sătean hotărnicia proprietății sale, afară de cea totală a comunei; spitale rurale în fiecare plasă de județ; control sever al comisiunii medicale asupra consumațiunilor din orașe și mai ales din comunele rurale”; capitolul “Instrucțiunea” amintește: obligativitatea învățământului primar și necesitatea introducerii în anul terminal a unui curs de agricultură și viticultură; construirea de școli în toate comunele rurale, cu ajutorul financiar al statului și amortizare comunală; asigurarea salariilor învățătorilor și sprijinirea elevilor săraci prin acordare de cărți, hrană și îmbrăcăminte; capitolul “Finanțele” indică necesitatea încheierii unor convenții comerciale internaționale “pe bază de reciprocitate de interese și cu taxe vamale proporționale cu starea noastră industrială”, așa încât să fie stimulată valorificarea produselor agricole și a vitelor; capitolul “Agricultură, industrie” menționa oportunitatea scoaterii la vânzare a unor loturi din fondul funciar al statului, pentru că așa “comunele rurale prea mult populate și lipsite de pământ vor găsi o scurgere stimulatoare în comunele cele noi, iar camăta muncii va dispăre”.⁴⁵

În loc de concluzie la intențiile reformatoare amintite, redăm analiza pe care Gh. Panu a realizat-o ținând cont de orientarea politică a inițiatorilor. În acest sens, din articolul “Măsurile gândite de partide în legătură cu chesiunea țărănească” reținem că: “Afară de junimiști și de radicali, nici un alt grup sau partid nu a exprimat idei lămurite, nu a formulat reforme precise în chestia țăranilor ... Conservatorii voiesc și ei reforme, dar ceea ce înțeleg sub aceste cuvinte sunt simple paleative, îmbunătățiri anodine, schimbări de detaliu sau deziderate iluzorii precum onestitatea în administrație, aplicarea sinceră a legilor existente, cel mult vânzarea câtorva moșii ale statului în loturi mici ... Liberalii, în genere, sunt însuflețiți de dorința sinceră de a introduce reforme serioase și trainice în situația țăranului ... Ei vorbesc ca fiecare țăran să aibă pământ îndestulător și poate chiar și instrumentele necesare pentru a-l cultiva”.⁴⁶

⁴⁴ *Telegraphul*, XIX, 4849 (13 septembrie 1888): 2.

⁴⁵ *Cooperatorul*, III, 4 (20 septembrie 1888): 3.

⁴⁶ *Lupta*, V, seria II, 613 (10 august 1888): 1.

Dincolo de nuanțele sesizate de Gh. Panu în planurile diferiților politicieni, pe marginea perseverenței de a impune măsurile necesare și a eficienței acestora este inutil să insistăm date fiind mișcările care au agitat lumea satului în repetate rânduri în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, totul culminând cu răscoala din 1907... Totodată, nu trebuie uitat că Gh. Panu se număra printre membrii marcanți ai Societății *Junimea*, postură din care era firesc să evidențieze și să valorizeze propunerile venite din partea acestora.

Revenind la reflectarea răscoalei în publicațiile contemporane mișcării, se remarcă faptul că reinstaurarea calmului în țară și apropierea sfârșitului de an au stimulat tentația jurnaliștilor de a arunca o privire retrospectivă asupra evenimentelor. Acestui scop i-au servit atât articole de fond, dar și diferite producții lirice reproduse în presa autohtonă. Au fost publicate poezii precum cea intitulată „Frați țărani”, semnată de „țăranul” D.I. Mărgăritescu „Nu ajunse că astă vară mulți țărani fuseseră împușcați,/ Multe femei văduvite, mulți copii orfani lăsați;/ Dar și azi peste 500 în temniță șed băgați,/ Neîngrijiiți, fără mâncare, legați bieții torturați./ Culpă lor e sărăcuți pentru că au cerut mâncare,/ Mureau ca și dobitoacele, ei și copiii de foame;/ Dar și guvernul junimist,/ Foamea lor a potolit./ Numai cu gloanțe de plumb,/ Și pe câți mi i-a-mpușcat;/ În temnițe i-au băgat./ Frați țărani copiii lor azi umblă pe drumuri cer./ Nu au nici un ajutor, mor de foame, pier de ger,/ Căci părinții lor iubiți șed în temnițe trântiți;

Până acum necercetați, de nimenea judecați .../ Regele nimic n-aude, ci tirani îl înconjur./ Junimiști ce urăște clasa de jos, pe popor,/ Ei și numai ei-i spune că în țară-i bogăție;/ Că câți au cerut porumburi, au cerut din mișelie,/ Ca acuma-n țară nici nu a mai fost belșug,/ Că țăranul are toare, pământ, bani, vaci, boi de plug./ Nu-i spune că sărăcia ne-a ajuns până la os;/ Că muncim ziua și noaptea fără de-a avea folos,/ Numai ei Cuza săracu, ce din sat în sat umbla./ Întreba ce fac țărani și de au ei ce mănca .../ Să mergem cu toți la urnă, votul secret îl avem/ Să ne dăm verdictu-n pace, contra lor toți să votăm”.⁴⁷ O altă producție lirică care ne-a reținut atenția este „Blestemul anului 1888” pe care o reproducem parțial, și anume: „An de tristă suvenire,/ An de sânge întinat,/ În abisul de-ngrozire/ Intră trist și desolat./ Du-te și cu tine cară/ Fructele ce ai produs:/ Mizerie și ocară,/ Infamia jos și sus./ Căci în cursul neferice/ Al domniei ce-ai avut,/ Sfârșul aprigelor bice/ Ne-a isbit și ne-a bătut./ Glonțul fraților de arme/ Frați români a împușcat,/ Încercându-se să sfarme/ Drept, ce le era sacrat./ Cară-ți imoralitatea,/ Cară-ți grelele nevoi,/ Mișelia, lașitatea/ Și-nvrăjbirea dintre noi./ Ia-ți venitul, ia-ți averea,/ Ia-și plăcutul ciocoism,/ Prigonirea și-njungherea/ Sfântului patriotism./ Ia-ți sistema

⁴⁷ *Unirea. Ziar industrial, comercial și politic*, II, seria II, 13 (15 decembrie 1888): 3.

de favoare,/ Pofta de-a tot răfui/ Legea, când dreptatea moare/ De pușca ce-o schilodi...”.⁴⁸ Ilustrare indicăm și “Doina țăranului” din care redăm unele dintre cele mai vibrante versuri, după cum urmează: “S-a-nmulțit nevoia-n țară/ De când stăm toți adormiți/ Pâinea-n gură ne este amară/Căci noi nu suntem uniți./ Streinii înaintează/ Averea ne-o cotropesc,/ Pe țărani îi exploatează/ Și pământul strămoșesc./ Ovrei, grec, ungur și neamțul/ S-a-ncuibat aici în țară./ Ne-a luat tot, ne-a luat comerțul/ Și pe noi ne scot afară./ Ne trimit pe toți la sapă/Pământ strein să muncim,/ Sânge de-al nostru-i adapă/ Căci nimic n-agonisim .../ Plătim tot ce ni se cere,/ Copiii-n armată-i dăm/ Ne-a scurs de orice putere/ Pentru alții ne luptăm./ Pâine-n casă nu ne-ajunge/ Zi și noapte noi muncim,/ Copilul de foame plânge/ Am ajuns toți să perim .../ Albăstrimea ne-a-nșelat/ De s-au ales deputați/În Cameră și-n Senat/Cei mai mulți sunt advocați .../ La alegeri ne-ngrozesc/ Cu jandarmi de poliție/ Ne bat pân-ne schilodesc/ Ce îndrăsnire! ... Ce hoție!/ Cu vorbe de liberali/ S-a pus pe-a noastră spinare/ Ne-au făcut ai lor hamali/ Să poată sta la putere./ Am ajuns la noi în țară/ Să muncim pentru ciocoi/ Pâinea s-o mâncăm amară/ Să ne-njuge ca pe boi .../ Săriți, frați, într-o unire/ Când va fi alegeri noi/Nu mai stați în amorțire/ Să ne scăpăm de ciocoi./ Să votăm pe cei ce știe/ Traiul nostru țăranesc/Să ne dea a noastră moșie/ Din pământul strămoșesc”.⁴⁹

Aceste creații lirice, precum și altele care au fost publicate în paginile gazetelor din epocă, expun în versuri pline de dramatism suferințele sătenilor și rezumă intervenția autorităților, insistând totodată asupra consecințelor mișcării în rândul familiilor răsculaților. Câteva aspecte rețin atenția în aceste poezii, de pildă: atașamentul față de figura lui Cuza, domnitor care se bucura de o cotă ridicată a încrederii în rândul populației datorită împrumutării; dezamăgirea pricinuită de clasa politică și de elita socială; dar și convingerea în modificarea realității prin participarea la viața politică, prezentarea la vot condiționând desemnarea ca parlamentari a delegaților familiarizați cu situația din lumea rurală.

În încheiere, se poate afirma că analizarea periodicelor indicate a fost de natură a îmbogăți și a nuanța percepția asupra răscoalei, cu prioritate în ceea ce privește cauzele care au declanșat și alimentat mișcarea. Reale sau mai puțin plauzibile, explicațiile date debutului răscoalei variază, așa cum s-a putut constata, în funcție de coloratura politică a emitentului sau de interesele zonale, între explicații un loc aparte deținându-l agenții străini, actori principali în teoriile conspiraționiste care urmăreau aservirea țării unei puteri sau alteia.

⁴⁸ Ibid., II, seria II, 16 (5 ianuarie 1889): 3.

⁴⁹ *Vocea asupriților. Organ al țăranilor*, I, 12 (1 octombrie 1888): 2.

Referitor la derularea evenimentelor, rețin atenția detaliile tulburătoare legate de suferințele țăranilor împovărați de nevoi și ajunși la limita suportabilității, precum și de lipsa de adecvare a autorităților. Dincolo de amănuntele care au contribuit la conturarea unui curent de opinie favorabil cauzei țăranilor, periodicele oferă o multitudine de informații care au permis identificarea unei anumite tipologii în maniera de a acționa a sătenilor, dar și a autorităților civile și militare.

Totodată, prin prezentarea și dezbateră în gazetele vremii a soluțiilor proiectate de clasa politică în vederea ameliorării situației țăranilor, cititorul este în măsură să stabilească disponibilitatea decidenților de a acționa în vederea surmontării chestiunii rurale, o temă dificilă și din cauză că viza un larg segment populațional, țăranimea, care deținea peste 80% și care se confrunța cu lipsa sau insuficiența pământului cultivabil, singurul mijloc relevant în mediul rural pentru asigurarea existenței.

Evenimentele din anul 1888 au intensificat interesul clasei politice pentru realitățile din mediul rural, dar au pătruns și în conștiința publicului, așa cum au demonstrat-o creațiile lirice pe care răscoala le-a inspirat, și au reprezentat un moment de referință în istoria modernă a românilor prin multiplele sale semnificații.

THE UPRISING OF 1888 REFLECTED IN THE PRESS OF THE TIME

Abstract

Choosing a subject on the uprising of 1888 reflected in the modern press at that time, an important moment according both to its magnitude and deep social, economic and political results, derived from my concern on immersing in the time atmosphere through the sources, namely through the mean of some autochtone and foreign publications in this case. This scientific approach aimed to analyze every moment of the event, the different political orientation of the publications contributing to improving the researcher's perception and gradating his conclusions. In order to cover as large as possible the subject, I selected the different points of view from the papers to present the importance they gave to one or other of the subjects in the economy of the field, reflecting the ratio the contemporaries had given to them, as we might note on the elements that had contributed to tension the rural environment and to that uprising. My attention was kept by the compassion the main part of the journalists manifested with concern with the peasants'situation, and also their perseverance in trying to identify the liberal or conservative politicians to have been responsible with the situation; I did not omitted to mention the conspiracy theories which called the foreign agents for the main factors in triggering the revolt. The papers at the time payed attention also to the authorities involvement in re-normalizing the situation, their measures being an opportunity to sensibilize the readers both with detalied and moving descriptions of the excesive soldiers'gestures and the victims'pains. There were also journalists to resonate

with the politicians' reason according to which the re-establishing of previous order was indispensable to implement the reforms that would have solutionated the rural space, where a large amount of people, in a country with 80% rural inhabitants, confronted with lack or insufficiency of land, their main means of survival.